

kritikuje moral koji svoje temelje još uvek traži u već demistifikovanoj religiji. Autor želi da ovom surovom pričom pokuša da pokaže nužnost izvorne društvene zasnovanosti morala i njegov nežan sklad s društvenim progresom. I pored svega tegobnog i surovog koje postoji u svim odnosima u ovoj predstavi, ona je, po svom autoru, „neophodno optimistička“, optimistička po istrajnosti glavnog junaka i njegovoj postojanosti. To je optimizam na koji nismo navikli i koji se sastoji u čovečjem „hvatanju za slamku“. SPASENI su jedna od društveno najangažovanijih predstava, koja izaziva protest i revolt, na nju se šire društveno reaguje upravo zato što se nije poslužila jezikom i pristupom svakodnevnog političke prakse, već je umetničkim sredstvima tražila puteve razobličjenja onoga što prikazuje.

Italijan Eudenio Barba, jedini sledbenik Grotovskog, prikazao je svoja pozorišna istraživanja predstavom FERAI u izvođenju ekipe ODIN TEATRET iz Danske. Sukob između težnje naroda za tiranijom i demokratsko-hrišćanskih načela svoga kralja, postavljajući istovremeno pitanje o smislu samoubistva i mogućnostima žrtvovanja u današnjem svetu, ova mlada trupa dočarala je koristeći ogromne izražajne mogućnosti ljudskog tela i glasa. Stvaralački primenjujući već poznati metod Grotovskog i polazeći od toga da je ljudski život prevashodno fiziološka i vokalna akcija, ostvaren je upravo ovim sredstvima nivo svesnog doživljavanja života i čovekovog suočavanja s njim. Omerenošću svojih uvežbanih pokreta uvek sa merom i značenjem, konisteći vokalne mogućnosti na najbolji način, ova predstava je ostvarila iskonsku izražajnost ljudskog tela, prevazišajući istovremeno simboliku fizičkog i dopirući do istinske suštine čoveka.

ŠTIČENIK HOĆE DA BUDE TUTOR je novo delo P. Handkea, poznatog po svojoj težnji za bizarnim, kojom nam se predstavio THEATER AM TURM iz Frankfurta. Priča, bez ijedne izgovorene reči, o štičeniku i tutoru, o uzaludnim naporima štičenika da postane ravan tutoru trivijalno je nesimbolična i besmislena, tako da su se napori publike i samog autora da je osmisle pokazali uzaludnim.

Kao i svake godine, BITEF je i ove imao i deo posebno tematizovan koji ima za cilj da prikaže primenu dosad uglavnom pozorišno neafirmisanih sredstava koja postepeno dobijaju sve značajniju ulogu. Ove godine to su bile lutke, čiju smo primenu videli prvo u predstavi KRALJ IBI u režiji M. Meške, a u izvođenju pozorišta MARIONET-TEATERN iz Stokholma. Predstava sa dvodimenzionalnim likovima lutaka, glumcima sa čvrstim maskama i jednim stvarno živim

glumcem u ulozi Ibibija, činila je harmoničnu celinu koja je Žarijevo delo ostvarila ne kao „primer teatra okrutnosti“, već kao „delo dečje mašte bez istinske surovosti“. Ostvarena je namera da se ožive slike i lutke F. Temerson i da se istovremeno napravi prelaz od crteža ka živom glumcu, a da se ne naruši integritet predstave.

Trupa BREAD AND PUPPER THEATER iz Njujorka prikazala je predstavu VAPAJ NARODA ZA MESOM. Svojim bučnim i pompeznim ulaskom sa ulice na pozornicu, džinovskim lutkama i svojim posebnim viđenjem biblije, ova trupa nije ispunila očekivanja nagoveštena spektakularnim početkom. Predstava se, na momente, fantastičnim rešenjima, od kojih scena radanja čovečanstva iz izobličenihi životinja pokrenutih iz dubine pozornice, kao i delovi tajne večere, predstavljaju možda najuspešnije scene na celom BITEF-u, nije kao celina uspela da opravda sebe. Razvučena u nedogled, prikazavši čitavu genealogiju čovečanstva, ona je samu sebe ugušila pokušajima da svojim nedelovanjem obezbedi određeni utisak, pretvarajući ga, u stvari, u dosadu. Njenu moguću koherentnost remeti je i povremeno pamfletski i politički način angažovanja, koji možda u društvenom kontekstu iz koga dolazi i ima svoje opravdanje, ali je bez pravog umetničkog opravdanja. Ipak, možda je utisku sa ove predstave, koju mnogi smatraju „pozorištem budućnosti“, smetao nedostatak otvorenog prostora na kome je njeni učesnici obično izvodili.

Kao što je ovogodišnji BITEF afirmisao nove pozorišne tendencije tako je i poslužio da se neke pozorišne tendencije sahrane i da se uvidi njihova preživost i već novostvorena konvencionalnost izraza. Sam „papa apsurd“ Ežen Jonesko, prihvatio se režije nekoliko svojih jednočinki iz svog dela ŽRTVA DUŽNOSTI u čiriškom pozorištu THEATER AM TURM. Svoje delo, puno snoviđenja, košmara, iracionalnosti i apsurdna, Jonesko je tumačio krajnje realistički, šablonski, bez mašte i madahnuća. Ne shvatajući, izgleda, samog sebe i primenjujući pogrešan rediteljski postupak, Jonesko je još više doprineo da se uvidi preživost njegovog stvaralaštva i umetničkog pristupa životu, koje je, aktuelno pedesetih godina ovoga veka, pred zahtevima novog vremena izgubilo mogućnost opstanka.

Predstava rumunskog ansambla TEATRUL DE COMEDIE iz Bukurešta, koje je izvelo Joneskovog UBICU BEZ PLATE, još više je doprinela učvršćenju ovakvog utiska.

U posebnu grupu možemo svrstati predstave ČINOHERNOG KLUBA iz Praga; MANDRAGOLU N. Makijavelija, i LAVIRINT I ČUDNO POPODNE DR BURKEA L. Smočka, kao i predstavu P. Vajsa PATNJE GOSPODINA MOKINPOTA, koju je izvelo Zagrebačko dramsko kazalište. Ove predstave su primeri izvanrednih pozorišnih dostignuća i glumačkih ostvarenja, ali pripadaju klasičnom pozorištu ili su njegova modifikacija.

Majstorska Mencelova režija MANDRAGOLE, radena sa puno duha, upotrebljavajući glumačke „cake“ uvek s pravom merom i na pravom mestu, ne prelazeći ni jednog trenutka u banalnost, uz izvanrednu glumu, oživotvorile su ovo Makijavelijevo delo napisano pre nekoliko vekova.

Dolazak malog, običnog čoveka, kroz mnoge farsične peripetije, do svog identiteta, sa držaj je Vajsovog dela PATNJE GOSPODINA MAKINPOTA. Režirao je B. Viočić. Izvanredna Bourekova scenografija i kostimi dali su ton čitavoj predstavi, u kojoj se osećao uticaj crtanog filma, a pogotovu na brilijantnoj glumi i gegovima Pere Kvrgića, koji je pružio najbolju glumačku kreaciju na ovogodišnjem BITEF-u. Ovo je ujedno i stilski najčistije radena predstava koja je odličan primer mogućnosti koegzistencije filmskog i pozorišnog.

3. BITEF 212 pokazao nam je nekoliko mogućnosti novog pozorišta koje će moći da postavi prava pitanja i probleme ovog vremena i nagovesti oblike zasnivanja „pozorišta budućnosti“, postajući umetnička institucija nove epohe čiji filozofsko-društveni podtekst tek mora biti izgrađen i izrečen.

DORDE SUDARSKI RED

ERNI

Nesrećan sam zbog jedne obične okolnosti
Što živ sam i
Gledam u prozor gde jedna kap klizi
Lagano se izdužuje u crtu
Postaje još jedna šara u nestalnom ćilimu
Palim šibicu i strah me je gledajući
Nepoznatog čoveka u ogledalu
Koji se širi i skuplja u tačku
I sa ugašenom šibicom odlazi
Pod svetlom i bolesnom kišom
Što opija skučenu dušu ili je
Pritiska između toplih zidova tela
U kojem počiva tama neguje život nezavisno
[od mene]

Pa me ponekad samo seti u ovakvo vreme
Bolom što je stalno skriven u meni
Ili glasom šuštanjem letnjih haljina
Škripanjem drvenih stepenika
Okrećem se palim šibicu
I vidim jedno lice
Nestaje.

Muka koja se proteže
Od dana do dana
Sačinjava čitav život
Koji se provodi bilo gde
Mada su ruke i srce
Okrenute nebu
Hoćemo li nešto učiniti u budućnosti
Osim podizanja ruku.

Muzika doba
Približava nas
Večnosti u kojoj počivamo
Životu
U kojem se budi sve uspavano
Za vreme toplog leta
Sve počiva na usnama Smrti
Koja se lagano približava
Stabla gola čekaju
Plod koji neće umreti.

Sve počiva
Večernji horovi pevaju
Blagost koja me podseća na detinjstvo
I molitve u osenčenoj crkvi
Ozbiljna lica koja me gledaju sa oltara
Sve je daleko
U meni još blagost
Počiva

U sobi
Neotvorena knjiga
Na stolu počiva
Glava cveća nadnesena
Nad pustoši
Kuju vreme dočarava.

Odlazeći što je moguće dalje od sebe
Još uvek vidljiv trag izvora
Uz tamnu kožu
Vetar
Čudesne kutijice života
Daleko od mene
Na udaljenom brdu
Tajna
I sve oko nje
Puť kojim niko ne prolazi
Osim tvoje senke koja se privlači
Pustom brdu
Gde počivam
Na kraju tvoje ljubavi

U zamkovima mahovine i
Nagnutim zvoncima crkava
Ni daška vetra
Zemlja pod ćutanjem leda
Iskrađeni jek zvona
Na grobljima Severa
Crne krstače
Povijene pod feretom neba
Podrtavaj galopom Jahača
Izgnanik prepun mudrosti
Otvora vratnice smrti
Zrak
Opet se ništa ne dešava
Samo
Hladnoća svetlosti
Na nebu zri.